

תמוז התשע"ה

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

הקללה – מה כוחה?

לפרשת בלק

7. סנהדרין (דף סו, ע"א):

מות יומת - בסקילה. אתה אומר בסקילה, או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה? נאמר כאן: 'דמיו בו', ונאמר להלן: 'דמיהם בס', מה להלן בסקילה - אף כאן בסקילה.

8. הרמב"ן:

והחמיר במיתת המקלל יותר ממיתת המכה, מפני שחטא הקללה מצוי יותר, שהכסיל כאשר יכעוס והתקצף וקלל במלכו ובאביו ואמו תמיד כל היום, והעבירה כפי מציאותה תמיד צריכה ייסור גדול. או מפני שיש בקללה חטא גדול יותר שהיא בהזכרת ה', והנה צריך להענישו על חטאו באביו ואמו ועל אשר נשא שם ה' אלהיו לפשע וחטא.

9. הרב כרמיאל כהן משיבת מעלה אדומים:

א. הקללה מצויה יותר מאשר הכאה. יותר קל לאדם "לפלוט" קללה, מאשר להרים יד ולהכות, "שהכסיל כאשר יכעוס והתקצף וקלל במלכו ובאביו ואמו תמיד כל היום". עובדה זו גורמת לכך שהעונש על קללה יהיה חמור יותר כי "העבירה כפי מציאותה תמיד צריכה ייסור גדול" - ככל שהעבירה מצויה יותר כן עונשו של העובר עליה צריך להיות חמור יותר. עיקרון זה הוא בעקבות הרמב"ם שכתב ארבע סיבות לקביעת עונש חמור או קל על חטא, ואחת מהן היא כנאמר במורה הנבוכים ג, מא: "רוב המצאו, שהדבר שהוא נמצא יותר ראוי שימנע בעונש חזק, אמנם מה שימצא מעט, במעט מן העונש עם מיעוט המצאו מספיק במניעתו".

ב. המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם מן השמות המיוחדים של ה' ונמצא שהמקלל אביו ואמו שתיים רעות עשה: 1. חטא כלפי אביו ואמו. 2. "נשא שם ה' אלהיו לפשע וחטא"; ולכן החמירה תורה בעונשו.

1. הרב יובל שרלו:

מהו כוחה של קללה? מה יכול המקלל לעשות עד שהתורה ציוותה כי לא יבוא מואבי בקהל ד', כיוון שבלק שכר את בלעם? מדוע מייחסת התורה חשיבות מרובה כל כך לקללה עד שיעקב ירא ממנה? לאו מיוחד מצווה לא לקלל חרש, ומעמד שלם נערך עם כניסת עם ישראל לארץ כשאחד ממרכיביו הוא הר הקללה? ... בהתייחסותה לקללה, כמו גם אל בעל האוב והידעוני והמנחש והמכשף, מלמדת התורה כי יש דרכים רבות לעצב את פני המציאות, ואין אנו יכולים לקפל את הכל תחת כנפי הרציונליות ומדעי הטבע.

2. בבית הכנסת של עין גדי, מופיעה רשימת עושי רע, ועליהם נכתב:

"דין דעינוה משוטטן בכל ארעא וחמי סתירתא הוא יתן אפיה בגברה ההו ובזרעיה ויעקור יתיה מן תחות שומיה וימרון כל עמה אמן אמן סלה".

(תרגום): מי שעניו משוטטות בכל הארץ ורואה נסתרות הוא יתן פניו באיש ההוא ובזרעו ויעקור אותו מתחת השמים, ויאמרו כל העם אמן אמן סלה.

3. שמות כ"א י"ז:

"וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמָת: (טז) וְגַב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוֹמָת: (יז) וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוֹמָת:"

4. ויקרא כ"ט:

"כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלֵל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קֵלֵל דָּמִיו בּוֹ."

5. המשנה בסנהדרין (פרק י"א מ"א):

אלו הן הנחנקין המכה אביו ואמו וגונב נפש מישראל...

6. ויקרא כ"ב י"ז:

וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יְדַעְנֵי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאָבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם.

10. הרמב"ם בספר המצוות, ל"ית שיז :

"האזהרה שהוזהרנו שלא לקלל שום אדם מישראל, והוא אמרו "לא תקלל חרש" (ויקרא יט, יד). ושמע ממני ענין אמרו: "חרש מה הוא?". והוא, כאשר הנפש מתעוררת להנקם מן המזיק כפי צורת הנזק הנרשמת בדמיון. וכאשר תענישהו תשך אותה ההתעוררות ותעדר אותה הצורה מן הדמיון. יש שתענישהו בקללה וחירוף בלבד ותשך, בידעה את ערך הנזק שיגיע באותם הדברים ובושתו בהם. ויש שיהיה הדבר גדול יותר ולא תשך אותה התעוררות עד שיאבד כל רכושו ואז תשך, בידעה את ערך הצער שהגיע לו באבדן רכושו. ויש שיהא הדבר חמור יותר..."

11. הרב יובל שרלו :

נראה לי כי הוא מדבר דווקא על עוצמתה של הקללה, הנוקמת מהמזיק כפי צורת הנזק שבדמיון הניזק. יש ביד הקללה להזיק ולגרום את כל נזקים המנויים בדברי הרמב"ם. איני חושב שמדובר בהתעוררות גוררת את הנזק הממשי, אלא בקללה שהיא ממש הנזק הממשי

12. יהודה ליבס במאמרו מאגיה וקבלה :

..הצורך בדברי מבוא אלה מתעורר לא עקב ההפתעה שמעוררת הסמכת המאגיה אל הקבלה, אלא בגלל ההפך מזה, מחמת הקלות-הבלתי-נסבלת שבה מתקבלת היום הקרבה שבין מאגיה לבין קבלה ודת. כך לפחות בקרב הציבור הרחב, שאצלו "מקובלים" ו"מיסטיקאים" הוא כינוי למנחשים ולידעונים, לפותחים בקפה ובקלפים, לסוחרי ברכות וכותבי קמעות...

כפעילות מניפולטיבית כלפי מעלה; נקיטת פרוצדורות טכניות, הרחוקות מכל אהבה או יראה, כדי להכריח את האל או מלאכיו למלא את רצון המשתמש בן....

13. הרב יוסף גייקטיליה בשערי אורה :

"ועתה בני, שמע בקולי ותהייה אזניך קשובות לעצתי, בני אם יפתוך אל תאבה" (משלי א'), אם יאמרו לכה אתנו ונמסור בידך שמות והזכרות שתוכל להשתמש בהם, בני אל תלך אתם מנע רגלך מנתיבתם כי אותם השמות והשימושים כולם מיני רשת ומכמורת לצודד בהם הנפשות וללכת לאבדון"

14. אונקלוס :

"ונפח באפוהי... נפש ממללא"

15. רש"י במסכת חגיגה :

ובזוהר (ואתחנן, רסג). נאמר: "וממקדשי תיראו בהאי יראה שריא פולסא דנורא לאלקאה לון לחיבייה..." ובתרגום חופשי מארמית: "שם שורה יראת ה' וזה הוא הסוד שיש לפחד ממנו, בזו היראה שורה שוט האש להלקות את הרשעים ועל כן יש לירא".

16. הרב יובל שרלו על פולסא דנורא :

לעצם האיום שיש בפולסא דנורא איני יכול אלא להתייחס בביטול מוחלט...מי שבוחר לראות בפולסא דנורא איום על חיי מי שעושים נגדו את המעשה המופלא בזה - שיערב לו. לא ברור לי מה זה קשור ליהדות, לרבנים, להסתה או לכל עניין אחר. מדובר באחד הדברים המגוחכים ביותר. הציבור הדתי שלכאורה עושה פולסא דנורא כלל אינו מכיר בכלי זה וזה בכלל לא חלק מהפרקטיקה הדתית - אף פעם - ואילו פתאום הציבור החילוני מתייחס ברצינות להבלים מעין אלה, ועוד משתמש בהם כדי לנגח את הציבור הדתי. לוקחים דבר מה אזוטרי ושולי שכמה תמהונים מוזרים משתמשים בו, והופכים את זה לאחד מעיקרי האמונה היהודית וכלי נשק ידוע ומוכר כנגד אנשים. עם הרואים בפולסא דנורא כלי נשק אפקטיבי נגד ראש ממשלה צריך קודם כל להתמודד אולי בעזרת פסיכיאטר, ורק לאחר מכן בעזרת שוטרים, לא נעים לי לומר זאת, אולם מדובר בדבר מה כל כך מגוחך וכל כך רחוק מהעולם הדתי שאני חי בו, עד שאני לא מצליח להסתיר את תמהוני על המשקל שאתה בכלל מייחס לעניין, ועל כך שאתה בכלל מצפה שמישהו ייקח את הנושא ברצינות.

17. הרב יובל שרלו :

בשורתה של הציונות הדתית אפוא היא המשך להנהגת הקב"ה ביחס לבלעם. היא מתבוננת בעין טובה על המציאות הגאולית בתוכה אנו מתהלכים, ומכוחה של זו מתעוררת לפעול. אין היא נופלת בתהומות הייאוש המקלל את דמותנו - בין מעולם דתי ובין מעולם חילוני - כי אם קוראת למציאות עת תחייה, ומכוחה של הכרה זו מוצאת עצמה מברכת ומתברכת.